

Vestergade 18E
1456 København K
Telefon 88 33 56 00
CVR 10 61 98 07 info@aidsfon-
det.dk www.aidsfondet.dk

16. maj 2022

Centre for seksuel sundhed

AIDS-Fondet foreslår oprettelse af centre for seksuel sundhed i alle fem regioner.

Resumé

Danmark og den vestlige del af verden oplever i disse år en sexsygdomsepidemi. Kurven for klamydia er ikke knækket og ligger fortsat på et stabilt højt niveau, mens sygdomme som gonorré og syfilis vokser. Det anslås at op mod 50.000 personer får klamydia om året, hvoraf 35.000 får stillet diagnosen. Flere undersøgelser peger på, at særligt unge ikke ønsker at gå til egen læge for at blive testet.

AIDS-Fondets test- og rådgivningsklinikker Checkpoint henvender sig til særligt udsatte målgrupper som LGBT+ personer og unge i alderen 15-29 år, der ikke ønsker at opsøge det etablerede sundhedssystem. Checkpoint som lavtærskeltilbud bidrager således til at bekæmpe ulighed i sundhedssystemet.

AIDS-Fondet foreslår en udvidelse af Checkpointklinikkerne til **Centre for seksuel sundhed** i alle fem regioner, som skal yde *rådgivning til og teste og behandle* målgruppen for seksuelt overførte sygdomme samt udføre relevante *lægefaglige undersøgelser*. Centrene skal også yde rådgivning til mennesker der lever med hiv og kunne rådgive personer der har et chemsexforbrug – sex på stoffer – ud fra et forebyggelsesperspektiv samt LGBT+ personer, der har været udsat for seksuelle overgreb.

Der er et større behov for Checkpoints arbejde end nogensinde før. I 2021 var der 8.820 henvendelser, og det var mere end en fordobling i forhold til 2020. I første kvartal i år ser vi en voldsom stigning, og vi regner med en vækst fra 2021 til 2022 på ca. 40%.

Checkpoint finansieres i dag med 16,2 mio. kr. fra flere forskellige kilder, men med bortfaldet af satspuljemidlerne i år, forsvinder omkring 25% af den samlede bevilling.

Med det nuværende antal henvendelser, vil behovet for finansiering stige til ca. 22,3 mio. kr. i 2023, men hvis væksten fortsætter, vil behovet nærme sig 25 mio. kr.

Bliver der ikke tilført midler, vil flere Checkpointklinikker lukke med udgangen af 2022 og uligheden i sundhed vil igen stige for de mest udsatte i Danmark.

16. maj 2022

Uddybende notat

Baseret på de erfaringer, vi har gjort gennem et mangeårigt arbejde med de mest udsatte grupper i vores samfund, foreslår vi en udvidelse af vore Checkpoints til egentlige centre for seksuel sundhed.

Checkpoints målgrupper er LGBT+ personer og heteroseksuelle unge, der grundet stigmatisering, mangelfuld vejledning eller ønske om anonymitet ikke bliver testet eller rådgivet i det offentlige system. Det er også grupper som skal mødes kommunikativt i forhold til at blive testet - de kommer ikke bare af sig selv. Checkpoint har mange års erfaring med at løse opgaven.

Det er samtidig disse grupper, som pga. deres seksuelle adfærd har størst risiko for at få en seks sygdom. I en undersøgelse blandt unge heteroseksuelle og LGBT+ personer svarer 20%, at de vil afholde sig fra at blive testet for seks sygdomme i det offentlige af frygt for nedsættende kommentarer fra sundhedspersonalet¹. Checkpoints egne tal for de unge heteroseksuelle er endda endnu højere - over 50 procent ønsker ikke at blive testet for seks sygdomme hos deres praktiserende læge².

Hvis vi effektivt skal have bremset spredningen af seks sygdomme, skal vi som samfund tilbyde hjælp til de personer, der grundet stigmatisering og tabuisering ikke gør brug af det offentlige sundhedsvæsen. Både for disse personers skyld, men også fordi det er i samfundets klare interesse at bremse spredningen af seks sygdomme.

Vision

Checkpoint arbejder for etablering af **Centre for seksuel sundhed** i alle fem regioner som yder *rådgivning til og forebygger, tester og behandler* målgruppen for seksuelt overførte sygdomme samt udfører relevante *lægefaglige undersøgelser*. Centrene skal også yde rådgivning til mennesker, der lever med hiv og kunne rådgive med et forebyggelsesperspektiv de personer, der har et chemsexforbrug – sex på stoffer, og LGBT-personer, der har været udsat for seksuelle overgreb.³

Centrene for seksuel sundhed skal fortsat tilbyde opsøgende test- og rådgivningsaktiviteter på steder og ved begivenheder, hvor målgrupperne mødes.

¹ AIDS-Fondet (2021): Unge heteroseksuelle og LGBT+personers testadfærd, Jf. også <https://www.sst.dk/da/vi-den/seksuel-sundhed/seksualitet-i-et-livsperspektiv/lgbti-personer>

² Jf. også "Danske LGBT-personers møde med almen praksis – udfordringer og muligheder". Aalborg Universitet 2019,

³ I 2020 kom 13 personer til test i Checkpoint, fordi de havde været udsat for seksuelle overgreb, og i 2021 har 27 personer i rådgivningen været udsat for seksuelle overgreb.

16. maj 2022

Imidlertid anser vi det for formålstjenstligt at afprøve modellen i et pilotprojekt inden en mere omfattende udrulning. Vi er bedst rustede til at gennemføre et pilotprojekt i København, hvor der også allerede er flest brugere.

På sigt er det vores opfattelse, at centrene skal indgå i det almindelige sundhedssystem i regionernes regi, men en pilotfase kunne lettest gennemføres via en statslig finansiering.

Baggrund

AIDS-Fondet har siden 1985 arbejdet med hiv-forebyggelse, og har ydet omfattende rådgivning og støtte til personer, der er berørt af hiv og aids. Endvidere har vi efter et pilotprojekt i hospitalsregi begyndende i 2006 siden 2008 gennem lokale Checkpoints testet mænd, der har sex med mænd og transpersoner for hiv og syfilis⁴. Denne opgave blev i 2018 udvidet til også at omfatte tests for gonorré og klamydia, ikke bare for mænd, der har sex med mænd og transpersoner men fra 2019 for alle unge i alderen 15-29 år⁵.

Gennem årene har Checkpoint haft et opsøgende arbejde med test for og rådgivning om hiv og syfilis på steder, hvor mænd, der har sex med mænd og transpersoner mødes, og dette arbejde blev i 2019 udvidet til også at omfatte test for gonorré og klamydia af unge på fx uddannelsessteder. Test på uddannelsesinstitutioner bliver undertiden ledsaget af, at rådgiverne holder oplæg om seksy sygdomme, smitteveje og testadfærd.

Når vi har opsøgende testaktiviteter, gælder det for begge grupper, at vi når en gruppe, som ikke nås gennem vores stationære tilbud. For mænd, der har sex med mænd og transpersoner tester vi forholdsvis flere hiv-positive, idet vi når en mere udsat gruppe. For de unge heteroseksuelle viser vores tal fra Ungdommens Folkemøde, at 68 % aldrig var blevet testet før og 65 % sagde, at de ikke ville være gået til egen læge.

Herudover har Checkpoint vaccineret mænd, der har sex med mænd og transpersoner mod HPV, som en del af HPV catch-up programmet der udløb i 2021. Checkpoint har derudover et samarbejde med Infektionsmedicinsk Afdeling på Hvidovre Hospital om udlevering af PrEP og løbende kontrolforløb.

⁴ Antallet af syfilistilfælde har været faldende indtil 2018, hvor de udgjorde 524. Blandt de smittede mænd var 20 % *hiv-positive*. (Kilde: Seruminstituttets sygdomsovervågning). Men fra 2018 har det igen været stigende, og udgjorde i 2021 612, jf. Seruminstituttets foreløbige data: <https://statistik.ssi.dk//sygdomsdata#!/?sygdomskode=SYPH&xaxis=Aar&show=Graph&datatype=Individual>

⁵ Antallet af gonorré-tilfælde har været stigende gennem flere år og udgjorde i 2020 3.464 personer⁵. Blandt de smittede mænd er 20 % *hiv-positive*, og antallet af klamydia-tilfælde har været stigende gennem flere år og udgjorde i 2020 34.689 personer. (Kilde: Seruminstituttets sygdomsovervågning).

16. maj 2022

Checkpoint har klinikker i København, Århus, Odense, Ålborg og på Frederiksberg med til- sammen 24 timers ugentlig åbningstid. Klinikkerne betjenes af sundhedsfagligt personale el- ler sundhedsfaglige studerende i et samlet omfang svarende til ca. 19 årsværk.

Antal brugersessioner

Det samlede antal tests i 2021 har været 6.515 fordelt således på LGBT+personer eller mænd, der har sex med mænd og transpersoner, unge og andre som er i særlig risiko for hiv med og uden rådgivning, idet det bemærkes, at opsøgende test- og rådgivningsaktiviteter (on-site test) har ligget stille i første halvår pga. corona-situationen:

	Test m/ råd- givning	Test u/ rådgivning	On site test	I alt
LGBT+	2.485	1.275	205	3.965
Unge	1.755		360	2.115
Andre	395	40		435
I alt	4.635	1.315	565	6.515

Hertil kommer 965 rådgivninger uden test, hvoraf ca. 28 % er telefonisk, resten personlige i Checkpoint, 960 HPV-vaccinationer og 380 PrEP-samtaler, i alt ca. **8.820** brugersessioner samt et antal undervisningstimer. Efter aftale med Odense kommune tilbydes fx alle kommunens 7., 8. og 9. klasser 2 timer normkritisk seksualvejledning.

Første kvartal 2022 viser en voldsom vækst i antal rådgivninger og test; det samlede antal henvendelser har været 3.115. Væksten på omkring 40 % udfordrer allerede ressourcerne i Checkpoint, og vi må forventeligt afvise brugere i den nærmeste fremtid.

Målgruppeovervejelser

Gennem Checkpoints arbejde er der skabt et særligt kendskab til, og forståelse for mennesker, hvis sexliv ofte mødes med tovejs-tabu og stigmatisering hos praktiserende læger.

Denne målgruppe har behov for et specialiseret tilbud med særlige rådgivningskompetencer, som sikrer, at de psykiske, fysiske og seksuelle behov forstås og bliver mødt i et for dem trygt normkritisk, inkluderende og sexpositivt miljø.⁶

Denne målgruppe kan dels inviteres ind i vores klinikker, dels opsøges på steder og ved begi- venheder for målgruppen.

⁶ Jf. også "At-risk groups of men who have sex with men can be reached through community-based hiv testing in Denmark", Aids Education and Prevention, 33(5), 2021.

16. maj 2022

Vores erfaringer med de unge 15-29-årige viser som nævnt, at mange i denne målgruppe tilkendegiver, at de ikke ville være gået til egen læge for at blive testet, hvis der ikke havde været et Checkpoint, bl.a. på grund af, at den praktiserende læge er en familielæge, hvor forældrene også kommer.

Endvidere er det vores erfaring, at vi med den unge gruppe af heteroseksuelle har at gøre med en gruppe som netop har en mere flydende seksualitet, hvor vi dels ikke kan placere dem i gængse kasser (heteroseksuel, homoseksuel, biseksuel osv.), og som har brug for at blive mødt med de værdier som Checkpoints personale er trænet i.

Erfaringer tyder også på, at praktiserende læger oftest kun tester for klamydia ved urinprøve og ikke de steder, hvor personen har haft sex uden kondom, fx oralsex og analsex. I Checkpoint får de unge ud fra en risikostratificering tilbudt test de steder, hvor den pågældende har haft sex uden kondom. Mænd, der har sex med mænd og transpersoner bliver tilbudt test i alle tre lokationer, hvilket anbefales af Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut.

Vi ser også denne målgruppe, som en gruppe der har behov for samme tilgang til seksuel og mental sundhed som Checkpoint tilbyder, herunder målrettet normkritisk seksualundervisning.

Finansiering

De samlede udgifter til test og rådgivning udgør i 2022 ca. 15,9 mio. kr.

Test- og rådgivningsopgaverne er i 2022 finansieret af flere forskellige kilder:

- En treårig bevilling fra Sundhedsstyrelsen
- En étårig bevilling fra Sundhedsstyrelsen
- Satspuljemidler, som udløber i 2022
- Bevilling fra Københavns Kommune
- Bevilling fra Frederiksberg Kommune
- Aftale om lokaler mv. med Odense kommune samt den nævnte aftale om normkritisk seksualvejledning.

I alt modtager AIDS-Fondet 16,2 mio. kr. til Checkpointklinikkerne, hvor af 4,0 mio. stammer fra Satspuljen med udløb i år (en fireårig bevilling på i alt 16,0 mio. kr.). Herudover dækkes udgifter til analyser af klamydia og gonorré af de regioner, hvor der ligger en Checkpointklinik.

Med bortfaldet af satspuljemidlerne med udgangen af 2022 forsvinder således ca. 25 % af den samlede bevilling til disse opgaver. Med det nuværende antal henvendelser, hvor vi har set en

16. maj 2022

vækst på ca. 40 % i forhold til sidste år, vil det samlede behov for finansiering af alle Checkpointklinikkerne stige fra det nuværende niveau med ca. 40 % til ca. 22,3 mio. kr. i 2023, men hvis vækstraten øges yderligere, vil det samlede behov nærme sig 25 mio. kr.

Samarbejde med Sex & Samfund

Sex og Samfund og AIDS-Fondets Checkpointklinikker bidrager begge til at bekæmpe den sexsygdomsepidemi, som Danmark har set de seneste år og som fortsat raser. Særligt blandt unge i alderen 15-29 år ses en meget høj forekomst af klamydia.

Sex og Samfunds brede digitale forebyggelsesindsats med klamydia hjemmetest er målrettet de unge der ønsker en nem, hurtig og diskret måde at teste sig på. Her bestilles prøverne gennem klamydiahjemmetest.dk, hvorefter den unge tester sig selv og sender prøven til analyse. Den unge modtager herefter svar og henvender sig til egen praktiserende læge for behandling, hvis prøven er positiv.

AIDS-Fondets rådgivnings- og testtilbud Checkpoint er udover et generelt tilbud til LGBT+ personer også et lavtærskeltilbud til den gruppe af unge, der er særligt udsatte, og som ikke nødvendigvis har ressourcerne til at bestille en test eller ønsker at komme hos praktiserende læge. I Checkpoint modtager man rådgivning om seksuel og mental sundhed og gennem en risikostatificering tilbydes test for klamydia og gonorré de steder fra, hvor den unge har haft sex uden kondom. Checkpoint har en læge tilknyttet, som står for opfølgning og behandling af den unge.